

rar dåligt. Han kan inte se vad som skall introduceras i dess ställe. Ur en synpunkt behöver man utgå från bostaden, ur en annan, så är det flykten från bostaden som ger karaktär åt hur människor lever. Dessa strukturfrågor behandlas visserligen redan av centralrådet men de behöver få mycket större utrymme, enligt Wingren.

För det fjärde gäller det miljövärden och individen. Teknikens framsteg har inneburit nya utmaningar. Stressen är ett problem för många. ”Datamaskingen med sina register över våra misslyckanden, psykiska skavanker och familje-problem är inom en snar framtid en fara för varje enskild integritet.” Teknikens utveckling är också ett hot mot den mänskliga miljön. Enligt Wingren finns det två linjer som går samman i detta. Den internationella ansvarskänslan och respekten för den enskildes personliga miljö kommer att mötas i ett positivt arbete för fred och rustningsbegränsning.

Wingren lägger utan vidare kommentarer till ett femte område: behovet av flexibel kontakt med teologiska experter och antyder därmed vad han saknat i centralstyrelsens hantering av soci-aletiken.

Caroline Krook: Textfrågebaserad och livsfrågebaserad förkunnelse

Caroline Krook är psykoterapeut och biskop emerita i Stockholms stift. Hon har tidigare tjänstgjort som präst i Lund och domprost i Stockholm.

Jag kommer mycket väl ihåg det. Första gången jag hörde Gustaf Wingren predika. Det var i Klosterkyrkan här i Lund i en studentgudstjänst på kvällen. Jag hade just börjat läsa teologi, det måste ha varit hösten 1965. På något sätt såg han väldigt ut i den stora svarta kappan i predikstolen. Han kallade oss ”mina barn”. Jag lade märke till den missbildade handen, men det jag verkligen kommer ihåg var hur han rördes till tårar, han började gråta. Av själva förkunnelsen kommer jag inte ihåg något.

Under mina studieår och tid i Lund kom jag sedan att höra honom predika många gånger och jag deltog i hans högre seminarier. Så småning-

om upptäckte jag att han alltid började gråta, när han predikade eller ledde gudstjänst och alltid vid samma ställe. Alltid i *Fader vår* vid ”förlåt oss våra skulder såsom ock vi förlåta dem oss skyldiga äro”. Och alltid i predikan när han på nytt och på nytt erfor den personliga nåden och Kristi seger i den slutgiltiga kosmiska kampen med Satan och hans anhang.

Jag har inför det här seminariet tagit fram igen och snabbläst en del av den homiletiklitteratur som givits ut de senaste tio åren. Alla författare sätter en ära i att själva definiera vad predikan är, även om många går tillbaka till Gustaf Wingrens definition i *Predikan*, 1949. I alla homiletikböckerna är det en förfärlig massa pilar och linjer hit och dit – och cirklar – i försöken att beskriva vad som händer i mötet mellan lyssnare och predikant. Man talar om linjär eller cirkulär predikan, induktiv eller deduktiv, livsfrågebaserad eller textfrågebaserad och om predikan som potatislåda eller akvarell. Mycket handlar om lyssnandets dynamik, om det som hörs. Det skrev KG Hammar om redan 1985 (och här muttrar KG att även i den boken är det pilar).

Min uppfattning är att det viktigaste mötet för Gustaf Wingren inte var mötet mellan predikant och lyssnare utan mötet *inom* predikanten mellan texten och vetenskapen (och för all del, också livsfrågorna).

Gustaf Wingren hade en stor aktning för sin samtida store predikant Ludvig Jönsson i Storkyrkan i Stockholm. Han blev nära vän med honom och Kerstin Hogland Jönsson. Ludvigs skilsmässa och uppbrottet från Göta Jönsson (som han skrev boken *Kan två bli ett* tillsammans med) gav honom säkert mod till sitt eget uppbrott. När Gustaf och Greta vigdes på Sigtunastiftelsen av Olov Hartman var Ludvig och Kerstin vittnen. Ludvig Jönssons predikosamling *Postilla för sökare* 1979 är uttryck för en livsfrågebaserad predikan och Gustaf Wingrens predikosamling *Texten talar* 1989 är exempel på en textfrågebaserad predikan. Ordet måste förkunnas, säger Gustaf gång på gång. Han menar att det är nödvändigt för kyrkan att det görs, ja, det är nedskrivet just för att ropas ut. Grundläggande för hela Nya testamentet är, enligt Gustaf Wingren, sändandet av apostlar, det sändandet innebär att Kristus själv talar i predikan. Därför är predikan inte återförbar till predikanten, utan

predikan vilar på uppdraget från sändaren. Det är sändaren som avgör vad predikan ska handla om, predikanten är inte fri till att låta predikan handla om vad som helst. Visst kan språk och form växla men budskapets innehåll undergår inte någon förändring. Det är detsamma från Kristi död och uppståndelse till den yttersta dagen. Därför är predikans största fel, största brist, när den uppmanar till gärningar och inte till tro.

Ludvig Jönsson predikade på ett annat sätt. Predikan var lika viktig för honom. Han tog människors svårigheter att tro på stort allvar och hans predikningar är alltid uttryck för den kämpande tron. (Jag kan fortfarande möta människor i Stockholm som kommit till tro, eller kunnat bevara sin tro, just på grund av hans predikningar).

För Wingren (och Luther) är tvivlet inte en intellektuell fråga. Det handlar mer om förtvivlan, förtvivlan om liv och räddning. Det är förtvivlan som är den fiende som skall krossas och det är livsmod i hjärtat som skall väckas. Predikan är en gudomlig kamphandling, den är en del av slaget mot demonierna. Människan är förslavad under Satan, det finns en skilsmässa från Gud, en avgrund, och det är den avgrunden som Kristus överbryggas – och det är här Gustaf Wingren börjar gråta. Otron är inte tvivel eller onda gärningar utan det är ett försök att hålla kvar människan innanför stängslet och därmed bevara klyftan som skiljer människan från hennes livs källa. (Se Margareta Brandby-Cösters inlägg.)

När Ludvig och de andra livsfrågebaserade predikanterna talar om skuld är det den egna individuella skulden och känslan av brist som åsyftas. 1963 gav Ludvig ut sina betraktelser i tidningen Vår kyrka under rubriken *Skuldlös*. Det är en samling andakter som alla handlar om människans vilshenhet och känsla av meningslöshet. Det är annorlunda med Gustaf Wingren, för honom är skulden något helt annat. Skulden innebär att människan ser, inser, det motstånd mot Gud som hon själv är indragen i och också vill vara det. Människan förstår att hon själv är Adam – och hon vill vara det och hon vill upprepa hans synd. Men fienden kan jagas ut ur samvetet. Förlåtelsen, absolutionen, är vapnet. Och Gustaf Wingren menar att det fattas något i förkunnelsen, i predikan, om människan inte för-

står att förlåtelsen gäller hennes synd, hennes bortvändhet. Gärningar har inte med detta att göra. Gärningarna är till för nästans skull, nödvändiga för nästans skull men det är inte gärningarna som gör oss till kristna och det är inte bristen på gärningar som gör oss till syndare.

Gång på gång kommer Gustaf Wingren tillbaka till att *kerygmat* inte är ett *kerygma* om Kristi uppståndelse utan ett *kerygma* om Kristi *död* och uppståndelse. Uppstå kan man blott ur *död* och det är en uppståndelse ur död som gäller för varje dag. Predikans grundval är inte en räcka av tankar, utan den grundar sig på en händelse: uppståndelsen. Utan den är predikan ”fäfang”, lönlös och av intet värde.

Nu är jag tillbaka vid de där homiletikböckerna jag läste med pilar hit och dit. Och jag funderar över skillnaden mellan Ludvigs livsfrågebaserade och Gustafs textfrågebaserade predikan. Mot slutet av sitt liv tyckte Gustaf inte om att gå i högmässa, ”söndagskväll i kryptan” blev istället hans gudstjänstillhörighet, en studentgudstjänst med ytterst livsfrågebaserad förkunnelse. Vi har talat mycket om hur hans liv förändrades, det gör det väl för varje människa, och vad mötet med Greta Hofsten kom att betyda vad gäller nya ansatspunkter också för hans förkunnelse.

Både Ludvig och Gustaf visste hur en människa kan förändras genom att något förlöses inom henne genom kärlek. Grundvalen för en verklig förtröstan är kärlek, kanske först och främst det barndomshemmet kan ge. Men bådas förkunnelse – och all sann predikan – handlar om den befrielse som Kärleken, med stort K, kan ge. Det utanförskap som människan kan uppleva och som är den fallna människans grundtillstånd kan bara överbryggas genom Kärlek. Utanförupplevelsen repareras inte med något överslätande. Det handlar om liv och död. Det var därför Gustaf grät när jag satt där i Sankt Peters kloster kyrka 1965. Men det förstod jag inte då.